

NAVA – a kreatív archívum

Magyarországon a XX. században rengeteg dokumentum, pótolhatatlan kulturális érték semmisült meg (családi irattárak, egyházi gyűjtemények, például). Nagyon kell hát ügyelnünk, hogy kultúránk nyomai a jövőben ne menjenek veszendőbe, megőrződjenek, fennmaradjanak.

A XXI. század elején hatalmas léptekkel terjed a képek, hangok elektronikus megjelenítése. Gazdaságos előnye, hogy – szemben a papírral vagy a celluloid-filmmel – az elektronikus hordozó többször is törölhető, felülírható. Csábít tehát arra, hogy ami már „lelent”, elmúlt, véglegesen eltűnjék, magával mosva kultúránk építőköveit, néha esetleg csak homokszemeit. Ez a gondolat indította arra György Pétert, az ELTE médiaszakának vezetőjét, hogy – társakkal együtt – megteremtse a Nemzeti Audiovizuális Archívum (NAVA) intézményét. Már 1994-ben írt erről tanulmányt, aminek lényegét a Népszabadságban is közreadta.

A hosszas vajúdas után megszületett médiatörvény csak az aktuális problémák kezelésére készült, a megőrzésről lényegében nem intézkedik. Különösen fájdalmas lehet, hogy a kereskedelmi

adók esetében semmilyen kényszerítő intézkedés nem létezik az archiválásra, holott adódik az analógia a nyomtatott termékek és a filmek világából. „Nyilvánvaló, hogy kell egy olyan közintézmény az audiovizuális termékekre, mint amilyen például az Országos Széchényi Könyvtár vagy a Filmintézet a könyvek, folyóiratok, illetve a filmek esetében. Végül is sikerült összehozni egy csapatot. A megvalósításban megértő és aktív partnerekre találtam a Budapesti Műegyetem vezető munkatársaiban (*Detrekői Ákos* rektor, *Risztics Péter*, *Magyar Gábor*, *Kovács András Bálint*), akik abban is egyetértettek, hogy körünkben érdemes rögtön a korszerű technikát, a digitális tárolást alkalmazni. A legfőbb segítőtársam, akivel e munkában valóságos szíami ikrek vagyunk, *Szakadát István*. Ő elsősorban a teaurusz (az állomány) létrehozásában jeleskedik. De legalább ennyire fontos *Tószegi Zsuzsának*, az archívumnak jogi keretet adó Neumann Kht. vezetőjének a munkája, és azt sem hagyhatom szó nélkül, hogy jelentős támogatást kapunk a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumától” – sorolja a segítőket György Péter.

A NAVA természetesen nem egyetlen a világban, körülbelül vele egy idő-

ben indult meg a világban a Nyitott Archívumok (Open Access) mozgalma. „A mobil interaktív kommunikációs intézmények legjobb példái a virtuális archívumok, amelyek folyamatosan alakulnak. Új fogalmak jöttek létre, mint a transzpublikáció, az internet szerzői jogi rendszere, ahol a mű nem létezik végleges formájában, csak az állandó kommunikáció folyamatában, vagy a közös alkotás működési elve, az interoperabilitás. Ezt az állandó tevékenységet, kreativitást dokumentálják az archívumok. Ami a NAVA-t illeti, mostani, alapozó fázisában az a feladata, hogy egyrészt konkrét adatokat, információt gyűjtsön, másrészt, hogy rendezőként metaadatokkal (az adatokról szóló információval) szolgáljon, és megteremtse ezek kapcsolódásait, linkjeit. A rendszer akkor fog élni, ha a linkek már működnek, és jó keresőmotorok lesznek. Elmondhatjuk, hogy ez a XXI. század kulturális forradalma (bátran használom a kifejezést, bár a kínai emlékek nyomán nem igazán pozitív csengésű), mert megteremti a kultúrához való hozzáférés kánonját, demokratizálja a hierarchiákat és jelentős mértékű kreativitást szabadít föl” – mutat rá a NAVA alapító atyja.

SZENTGYÖRGYI ZSUZSA
zsuzsa.szentgyorgyi@helka.iff.hu